

درس نهم

بیداد ظالمان

هم ^{مَد} رونق زمان ^{مَد} ثا نیز بگذرد ^{مَد} ناپایداری ^{مَد} مدّت
 بر دولت ایشان ^{مَد} ثا نیز بگذرد ^{مَد} ناپایداری ^{مَد} معادّت
 بر ^{مَد} حلق و بر ^{مَد} دهان ^{مَد} ثا نیز بگذرد ^{مَد} فراگیری ^{مَد} مدّت
 بیداد ^{مَد} ظالمان ^{مَد} ثا نیز بگذرد ^{مَد} ناپایداری ^{مَد} عدالت ^{مَد} و ظلم
 این ^{مَد} عو ^{مَد} سگان ^{مَد} ثا نیز بگذرد ^{مَد} همه ^{مَد} چیز ^{مَد} ما ^{مَد} مادی
 هم ^{مَد} بر ^{مَد} چراغدان ^{مَد} ثا نیز بگذرد ^{مَد} ناپایداری ^{مَد} همه ^{مَد} چیز
 ناچار ^{مَد} کاروان ^{مَد} ثا نیز بگذرد ^{مَد} ناپایداری ^{مَد} رسا ^{مَد} و همه ^{مَد} چیز
 تا ^{مَد} تاثیر ^{مَد} اختران ^{مَد} ثا نیز بگذرد ^{مَد} ناپایداری
 تا ^{مَد} سختی ^{مَد} کمان ^{مَد} ثا نیز بگذرد ^{مَد} نقص ^{مَد} / امید ^{مَد} و حالی
 این ^{مَد} گرگی ^{مَد} شبان ^{مَد} ثا نیز بگذرد ^{مَد} امید ^{مَد} / تمام ^{مَد} مهربان ^{مَد} ظلم
 سیف فرغانی
 بارادری

هم ^{مَد} مرگ ^{مَد} بر ^{مَد} جهان ^{مَد} ثا نیز بگذرد
 وین ^{مَد} بوم ^{مَد} محنت ^{مَد} از ^{مَد} بی ^{مَد} آن ^{مَد} تا ^{مَد} کند ^{مَد} خراب
 آب ^{مَد} ازل ^{مَد} که ^{مَد} هست ^{مَد} گلوگیر ^{مَد} خاص ^{مَد} و عام
 چون ^{مَد} داد ^{مَد} عادلان ^{مَد} بر ^{مَد} جهان ^{مَد} در ^{مَد} بقا ^{مَد} نلرد
 در ^{مَد} مملکت ^{مَد} چو ^{مَد} غرش ^{مَد} شیران ^{مَد} گذشت ^{مَد} بر ^{مَد} رفت
 بادی ^{مَد} که ^{مَد} در ^{مَد} زمانه ^{مَد} بسی ^{مَد} شمع ^{مَد} جا ^{مَد} بگشت
 زین ^{مَد} کاروان ^{مَد} نسرای ^{مَد} بسی ^{مَد} کاروان ^{مَد} گذشت
 ای ^{مَد} متفکر ^{مَد} بر ^{مَد} طالع ^{مَد} مسعود ^{مَد} خویش ^{مَد} تن
 بر ^{مَد} تیسر ^{مَد} جور ^{مَد} تان ^{مَد} ز ^{مَد} تحت ^{مَد} سل ^{مَد} پیر ^{مَد} کنیم
 ای ^{مَد} تو ^{مَد} ز ^{مَد} مده ^{مَد} سپرده ^{مَد} بر ^{مَد} جهان ^{مَد} گرگ ^{مَد} طبع
 اهل ^{مَد} دین ^{مَد} زمان
 عقل ^{مَد} شب ^{مَد} تکیه
 در ^{مَد} صرف ^{مَد} افتاد
 در ^{مَد} مملکت ^{مَد} چو ^{مَد} غرش ^{مَد} شیران ^{مَد} گذشت ^{مَد} بر ^{مَد} رفت
 بادی ^{مَد} که ^{مَد} در ^{مَد} زمانه ^{مَد} بسی ^{مَد} شمع ^{مَد} جا ^{مَد} بگشت
 زین ^{مَد} کاروان ^{مَد} نسرای ^{مَد} بسی ^{مَد} کاروان ^{مَد} گذشت
 ای ^{مَد} متفکر ^{مَد} بر ^{مَد} طالع ^{مَد} مسعود ^{مَد} خویش ^{مَد} تن
 بر ^{مَد} تیسر ^{مَد} جور ^{مَد} تان ^{مَد} ز ^{مَد} تحت ^{مَد} سل ^{مَد} پیر ^{مَد} کنیم
 ای ^{مَد} تو ^{مَد} ز ^{مَد} مده ^{مَد} سپرده ^{مَد} بر ^{مَد} جهان ^{مَد} گرگ ^{مَد} طبع
 ارم
 حالت
 مادی
 محذوف
 صبح
 دلت
 تن
 ز سروری

کارگاه متن پژوهی

قلمرو زبانی

۱ در شعری که خواندید، پنج واژه مهمّ املائی بیابید و بنویسید.

۲ تفاوت معنایی فعل «کُشت» را در ابیات زیر توضیح دهید.

گفتم که نوش **لعلت** ما را به آرزو **کشت** گفتا تو بندگی کن کاو بنده پرور آید **لرین پرور**
 هم بر چراغدان شما نیز بگذرد **حاموش زدن** بادی که در زمانه بسی شمع ها **بکشت**

استعاره
فاز لب

۳ برای هر واژه مشخص شده، یک مترادف از متن درس بیابید.

هر که گیرد عنان مرکبش، **آز** **طمع** ناصر خسرو **طمع** به بدبختی
 همّت بلند دار که نزد خدا و خلق **همّت** به اعتبار **همّت** تو اعتبار تو **ابن یمین**
اوست هر که گیرد عنان مرکبش، **آز** **طمع** ناصر خسرو **طمع** به بدبختی
همّت به اعتبار **همّت** تو اعتبار تو **ابن یمین**

قلمرو ادبی

۱ قافیه و ردیف را در بیت نخست این سروده مشخص کنید.

۲ در بیت زیر، کنایه‌ها را بیابید و مفهوم آنها را بنویسید.

بر تیر جورتان ز تحمل سپر کنیم تا سختی کمان شما نیز بگذرد

۳ به بیت زیر توجه کنید:

برکن زین این بنا که باید از ریشه بنای ظلم برکند محمدتقی بهار

در مصراع اول، مقصود شاعر از «بنا»، مفهوم «ظلم» است؛ یعنی شاعر، «ظلم» را به «بنا» تشبیه کرده است؛ سپس به سبب شباهت آن دو به هم مشبّه (ظلم) را حذف کرده و فقط مشبّه به (بنا) را ذکر کرده است تا شباهت را تا مرحله یکی شدن نشان دهد؛ به این تصویر خیال انگیز، «استعاره» می گویند.

در استعاره، یک طرف تشبیه (مشبّه یا مشبّه به) ذکر نمی شود.
 مثال برای حذف «مشبّه به»: خورشید شکفت.
 «خورشید» به «گل» تشبیه شده است و «شکفتن» از ویژگی های گل است که به خورشید نسبت داده شده است.
 ■ در بیت پنجم، استعاره ها را مشخص کنید و مفهوم هر یک را بنویسید.

قلمرو فکری

۱ با توجه به توضیح زیر، معنی و مفهوم بیت اول درس را به نثر روان بنویسید.
 سیف الدین محمد فرغانی، در سده هفتم هجری، هنگامی که شهرهای بزرگ و آباد ایران، در آتش بیداد مغولان می سوخت، این شعر را سرود. سیف در این سروده، از رفتار ظالمانه فرمانروایان و تاخت و تاز سپاه مغول، با بیان کوبنده ای انتقاد می کند.

۲ در بیت زیر، مقصود شاعر از «رمه»، «چوپان گرگ طبع» و «گرگی شبان» چیست؟

ای تورمه سپرده به چوپان گرگ طبع این گرگی شبان شما نیز بگذرد

مردم حاکم در زندگی حاکم و ظلم

۳ از متن درس، برای حدیث و آیه زیر، نمونه بیانی مرتبط بیابید و بنویسید.

الدَّهْرُ يَوْمَانِ يَوْمٌ لَكَ وَ يَوْمٌ عَلَيْكَ. اسی مستقر به مارع... امام علی (ع)

سوره آل عمران، آیه ۱۸۵

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ. هم در بر جهان... اب اجل...

۴ سروده زیر، یادآور کدام بیت درس است؟

ما بارگه دادیم، این رفت ستم بر ما بر قصر ستمکاران، گویی چه رسد خندان خاقانی
 چون داد عادلان به جهان در بجا نبرد / بیدار شاهان که نیز بگذرد

۵

شعر خوانی همای رحمت

کسری در منادای معذرف
 علی ای همای رحمت، تو چه آیتی خدا را! منه
 که به ما سوا فکندی همه سایه هم را اولم سعادت جون
 به علی شناختم من، به خدا قسم، خدا را اولم شرافت
 که گلین پادشاهی دعد از کرم گدا را بختی/ کجاری
 چو اسیر توست اکنون به اسیر کن مدارا؟ منه
 که علم کند به عالم شهادی کربلا را؟ کشمیر و در بودی
 برو ای گدای مسکین در خانه علی زن منادای
 به جز از علی که گوید به پسر که قاتل من منه
 به جز از علی که آرد پرسی ابوالعجیب منادای

چو به دوست عهد بندد ز میان پاک بازان
نه خدا توانمش خواند نه بشر توانمش گفت

صند منقول صند منقول
صند منقول صند منقول
صند منقول صند منقول

چه زخم چو نای (دم)، نوای شوق از (دم)
«همه شب در این امیدم که نیم صبحگاهی

۱۰ ز نوای مرغ یا حق بشو که در دل شب

چو علی که می تواند که سر برد وفا را؟ وفادار بودن

میتزم چه نام شه ملک لافتی را؟ جوازندگی تکمیل

که لسان غیب خوش تر بنوازد این نوا را
به پیام آشنایی بنوازد آشنا را

غم دل به دوست گفتن چه خوش است شخاریا
راز و نیاز سبانه

سید محمد حسین بهجت تبریزی (شهریار)

سید محمد حسین بهجت تبریزی (شهریار)

تخصی
استعاره
مهر

از صاف بود
از صاف بود
از صاف بود
از صاف بود
از صاف بود
از صاف بود
از صاف بود
از صاف بود
از صاف بود
از صاف بود

درک و دریافت

- ۱ شاعر به کمک کدام ویژگی های زبانی، باور و ایمان عمیق و ارادت خود را نسبت به اهل بیت (ع) آشکار می سازد؟
- ۲ در این سروده به کدام ویژگی های شخصیت والای حضرت علی (ع) اشاره شده است؟